

ІРИНА ЧУПИЛКО

Чемпіон росту

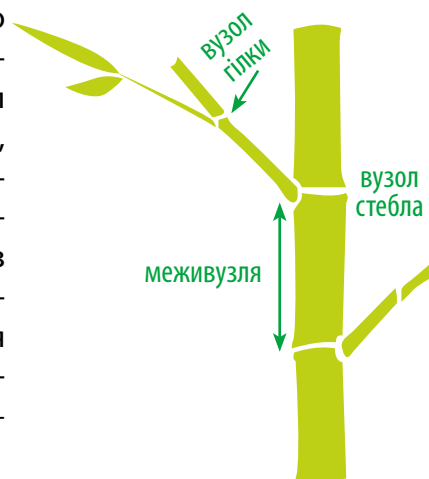
Учені нарахували приблизно **600 видів** бамбукових рослин, серед яких трапляються як велетні, так і карликові кущі.

У Європі про бамбук дізналися після походів Олександра Македонського в Індію. Воїни знаменитого полководця були вражені небаченими раніше бамбуковими лісами. У Китаї твердий, як залізо, бамбук використовували для різноманітних господарських потреб з давніх часів.

Бамбук – злакова рослина заввишки до 20–50 м. Хто б міг подумати, що цей велетень – близький родич пшениці та жита? Тип плоду бамбука – **зернівка**, суцвіття – **колос**, а стебло – **соломина**. Стебло бамбука пустотіле, завтовшки до 30 см. На ньому вирізняють **вузли** та **меживузля**. Поперечний розріз стебла може бути круглим, овальним, багатограним або навіть квадратним. Забарвлення стебла з віком змінюється: до року – блакитно-сизе, до двох років – зелене, а пізніше – золотисто-жовте.

Бамбук відомий швидкістю росту. Приріст стебла залежно від виду та умов середовища досягає **50–90 см за добу**. Період росту триває приблизно **40 днів**, після чого рослина впродовж декількох років дозріває та дерев'яніє. Іноді бамбук живе до **100 років**.

Деякі види бамбука ростуть навесні, інші – восени. Процес росту, на відміну від більшості рослин, триває цілодобово. Іноді в повній нічній тиші можна почути, як росте ця злакова рослина. Енергія її росту така значна, що поява пагонів на поверхні землі супроводжу-

ється глухим, своєрідним шумом. Ніщо не може зупинити молоді загострені стебла: вони легко пробивають найтвердіший ґрунт та асфальт, зсувають каміння, пронизують товсті колоди. У себе на батьківщині, у В'єтнамі, є справжній чемпіон, який за добу виростає майже на 2 м! Кажуть, ріст цього бамбука можна буквально побачити.

Багато цікавих історій про бамбук переповідають люди. Героєм одного популярного жарту є мисливець-невдаха, який довго блукав за здобиччю, заморився та ліг відпочити у бамбуковому лісі. Яким же було його здивування, коли, прокинувшись, він побачив перед собою величезного тигра, а рушниця опинилася на декілька метрів вище, на пагоні бамбука.

Чим пояснюється така незвична властивість бамбука? Виявляється, він росте всіма своїми **меживузлями одночасно**. Ще в бруньці його пагін повністю сформований, нібито зменшений у тисячі разів. А коли починає рости, то розтягується кожною складкою, як баян. Найшвидше ростуть нижні меживузля.

Бамбук не лише швидко росте, а й постійно завойовує нові території, не звертаючи уваги на перешкоди.

Молодий незрілий пагін бамбука доводить належність цієї рослини до **злакових** трав. Незважаючи на значну товщину м'ясистого стебла, його можна дуже легко зрізати. А дозріле стебло важко перепиляти навіть гострою пилкою. Цікаво, що товщина стебла не змінюється з моменту появи пагонів з-під землі.

Бамбук любить вологу й тепло, тому трапляється в тропіках та субтропіках Східної Азії, Африки та Америки. У бамбуковому лісі навіть у спекотний день прохолодно й темно. Ввечері краплини води густо вкривають листки та стебла рослин, а від незначного пориву вітру вони зриваються, і йде „дощ“.

У жителів Східної Бенгалії є повір'я: *якщо бамбук цвіте, буде голод*. І коли порослі бамбуком пагорби вкриваються квітками, це викликає занепокоєння. Дехто ставиться до цього скептично, але, напевне, багатовіковим досвідом народу нехтувати не варто. Річ у тому, що раз на 30–50 років бамбук справді раптово зацвітає, хоча зазвичай рослина розмножується вегетативно. Після цвітіння рослини гинуть, залишаючи після себе дрібне насіння, яке є улюбленою їжею пацюків. Унікальним є також синхронність цвітіння всього лісу – скільки б дерев не було, всі вони, наче за командою, зацвітають одночасно.

За що ж місцеві жителі цінують бамбук? Насамперед, це будівельний матеріал, міцний, легкий та стійкий до гниття. Майже кожна хижка у в'єтнамському селі має каркас із товстих стебел бамбука. Стіни та підлога сплетені з його кори, а дах вимощений із бамбукового листа. Такі споруди не мають жодного металевого цвяха. Стебла бамбука також використовували як трубопроводи, які служили дуже довго. До наших днів зберігся найстаріший підвісний бамбуковий міст у Китаї завдовжки 320 м, збудований в III столітті до н. е.

Бамбук – ідеальний екоматеріал. До того ж він не лише міцний, гнучкий та легкий, а й дуже естетичний. З бамбукових стебел виготовляють посуд, палички для їжі, рушники та одяг, рами для картин, ручки для парасольок, лижні палиці, світильники, меблі, китайський шовковий папір, музичні інструменти, спортивний інвентар, прикраси. У XIX столітті в США з бамбукових палиць виготовляли навіть рами для велосипедів. А ще з нього майструють холодну зброю: ножі, піки, кинджали. Із загострених молодих пагонів китайці робили медичні голки, із гострих стебел будували огорожі, капкани для тварин.

Також бамбук виконує роль своєї „вогнепальної зброї“. Коли горить стебло, чути голосні та різкі звуки, схожі на постріли. Здавна у такий спосіб відлякували тварин. З бамбука туземці виготовляють свої примітивні

„пневматичні рушниці“ – сумпітани. Ці трубки з отруйними стрілами вони беруть на полювання.

Молоді пагони бамбука використовують в їжу, замінюючи овочі (наприклад, спаржу). Зі стебел отримують солодкий сік, а з нього – бамбуковий цукор. В азійській кухні з бамбука роблять салати та супи. Але потрібно знати правила приготування: через вміст токсину токсифіліну, пагони потрібно добре проварювати.

Бамбук використовують і в народній медицині. Молоді пагони містять білки, незамінні амінокислоти, полісахариди, вітаміни А, В₆, Е, фолієву кислоту. Вони багаті мікроелементами, серед яких Кальцій, Фосфор, Калій, Магній, Натрій, Цинк, Купрум та інші. Бамбук містить антисептик, а тому його можна використовувати як протизапальний та загальнозміцнювальний засіб. Високий вміст кремнієвої кислоти позитивно впливає на шкіру, зміцнює волосся та нігті, лікує депресію. Бамбук використовують також для лікування туберкульозу, дизентерії, лихоманки, діареї, профілактики серцевих хвороб, покращення роботи шлунково-кишкового тракту, зміцнення імунітету.

Бамбук – улюблена їжа панд. Загибель рослин після цвітіння може стати причиною смерті цих тварин.

У країнах, де вирощують бамбук, люди поважають цю рослину. Вона відіграє важливу роль у східноазійському мистецтві та символіці. В Індії бамбук є символом дружби, у Китаї – довголіття, в Японії – чистоти, а на Філіппінах – щастя.

У В'єтнамі є музей бамбука просто неба, в якому представлено понад 300 видів рослини.

Чупилко Ірина,
учитель біології
Маріупольського вищого металургійного
професійного училища Донецької області,
лауреат III Всеукраїнського Інтернет-конкурсу
„УЧИТЕЛЬ РОКУ–2018“ за версією
науково-популярного природничого
журналу „КОЛОСОК“ у номінації „БІОЛОГІЯ“

